

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В ІТАЛІЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

GENERAL CHARACTERISTIC OF CRIMINAL LAW PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN ITALIAN REPUBLIC

Гулкевич В.Д.,
кандидат юридичних наук,
начальник відділу прокуратури
Івано-Франківської області

Стаття присвячена основам кримінально-правової охорони культурних цінностей в Італії. Проаналізовано положення італійських нормативних актів, які передбачають кримінальну відповідальність за посягання на культурні цінності. Основну увагу у статті звернуто на висвітлення системи кримінальних правопорушень проти культурних цінностей та дослідження предмета цих деліктів.

Ключові слова: культурні цінності, культурна спадщина, Італійська Республіка, кримінально-правова охорона, кримінальні правопорушення.

Статья посвящена основам уголовно-правовой охраны культурных ценностей в Италии. Проанализированы положения итальянских нормативных актов, которые предусматривают уголовную ответственность за посягательства на культурные ценности. Основное внимание в статье обращено на раскрытие системы уголовных правонарушений против культурных ценностей и исследование предмета этих деликтов.

Ключевые слова: культурные ценности, культурное наследие, Итальянская Республика, уголовно-правовая охрана, уголовные правонарушения.

The article examines the basics of criminal law protection of cultural property in Italy. The provisions of the Italian legislation criminalizing the encroachments on cultural property are analyzed. The article focuses on the coverage of the system of criminal offenses against cultural property and the investigation of material subject of these offences.

Key words: cultural property, cultural heritage, Italian Republic, criminal law protection, criminal offences.

Постановка проблеми. Кримінальне право України з метою досягнення найвищої ефективності його норм повинне враховувати всі найкращі досягнення європейської і світової кримінально-правової науки та зарубіжного кримінального законодавства [1, с. 298]. Особливо важливим є дослідження законотворчості держав Європейського Союзу, які впродовж останніх десятиліть удосконалюють режим кримінально-правового захисту культурних цінностей.¹

У цій статті спробуємо вивчити досвід законотворчості у сфері кримінально-правової охорони культурних цінностей Італійської Республіки (далі – Італії), на території якої, за деякими оцінками, зосереджено до 60% надбання культури людства [2, с. 1-2]. Саме тому туризм є однією з важливих галузей економіки Італії. За період з 2008 по 2015 рік кількість іноземних туристів, котрі відвідували Італію щорічно, зросла з понад 41 до 56 мільйонів, близько половини з яких прибули до цієї країни з метою відвідання її культурних пам'яток [3, с. 161-162].

Стан дослідження. На перший погляд може скластися враження, що в окремих комплексних наукових дослідженнях вітчизняних та російських учених проведено певний аналіз законодавства Італії, яке передбачає кримінальну відповідальність за злочини проти культурних цінностей. Зокрема, спроба такого аналізу здійснена у 2012 році російським науковцем Л.Р. Клебановим [4, с. 195-200], однак

вказаний автор, на жаль, дослідив положення Законодавчого декрету від 29.10.1999 № 490 «Єдиний текст законодавчих положень у сфері культурних та природних цінностей» [5], прийнятого Кабінетом Міністрів Італії та підписаного Президентом Італії на підставі ст. 76 Конституції Італії [6] та ст. 1 Закону Італії від 08.10.1997 № 352 «Положення про культурні цінності», що втратило силу ще з 01.05.2004. [7]. Дослідження Л.Р. Клебанова базувалося на цитуванні опублікованої також уже за часу дії нового нормативного акта статті іншого автора, невелика частина якої присвячена питанням відповідальності за посягання на культурні цінності [8, с. 79-81].

Російський науковець Т.Р. Сабітов, вказавши на значну кількість та небезпеку злочинів проти культурних цінностей в Італії, взагалі не здійснив будь-якого аналізу законодавства цієї держави [9, с. 166-167]. Російський учений І.Б. Афонін, наголосивши на існуванні в італійському законодавстві норм, які забороняють та регламентують вивезення культурних цінностей, зовсім не навів назви законів та конкретних їх положень [10, с. 121-122].

Вітчизняний науковець Б.М. Одайник у своїй дисертації обмежився згадкою про наявність у Кримінальному кодексі (далі – КК) Італії [11] ст. 733, яка передбачає відповідальність за вчинення такого проступку як заподіяння шкоди національній археологічній, історичній або художній спадщині [12, с. 162].

Виклад основного матеріалу. Ґрунтовне наукове дослідження кримінально-правової охорони культурних цінностей іншої держави повинне

¹ У статті термін «культурні цінності» вживається у розумінні італійського законодавства. Проаналізовано італійське законодавство, чинне станом на 27.01.2018.

базуватися на аналізі чинного законодавства цієї держави та вивченні її наукової доктрини.

На відміну від вітчизняної в італійській доктрині кримінального права відсутній єдиний погляд на структуру (склад) кримінального правопорушення. Зокрема, відповідно до так званої «дво-членної теорії», кримінальне правопорушення складається з двох складових: об'єктивного діяння та суб'єктивного елемента. Натомість, «теорія трьох складових» визначає кримінальне правопорушення як сукупність типового діяння, незаконності та винності. І, нарешті, «теорія чотирьох складових» характеризує кримінальне правопорушення як поєднання типового діяння, незаконності, винності та караності [13, с. 174-176].

У доктрині італійського кримінального права визнається, що головною функцією кримінального права є посилений захист певних правових благ, які вважаються фундаментальними та визначальними для забезпечення мирного та організованого існування суспільства. Зазначені важливі правові блага прямо або опосередковано визначені у Конституції Італії [14, с. 13]. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Конституції Італії 1948 року держава захищає історичну та художню спадщину нації [6].

Однак окремі італійські науковці не визнають вказане вище положення Конституції Італії єдиною підставою криміналізації деліктів проти культурних цінностей. Як додатковий аргумент вони наводять ту обставину, що посягання на культурні цінності криміналізовані ще до їх визнання конституційною цінністю [2, с. 46-47].

Основним законом, який передбачає кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень, є КК Італії, проте, відповідно до його ст.ст. 1 та 16, кримінальна відповідальність за скоєння кримінальних правопорушення може бути передбачена також і іншими спеціальними законами. Водночас до положень цих спеціальних законів застосовуються загальні приписи КК Італії, якщо інше не визначене самим спеціальним законом.

Станом на сьогодні в Італії діє змішана система кримінально-правової охорони культурних цінностей, яка полягає в існуванні норм про кримінальну відповідальність за посягання на надбання культури людства як у КК Італії, так і у спеціальному законодавстві.

Отже, в Італії діють Кодекс про культурні та ландшафтні цінності [15], прийнятий Законодавчим декретом 22.01.2004 № 42 на підставі ст. 10 Закону Республіки Італія від 06.07.2002 № 137 [16] та КК Італії, у яких містяться норми, які передбачають кримінальну відповідальність за посягання на культурні цінності.

Причиною розміщення цих норм у різних кодексах вважається різна мета, яка повинна досягатися їх застосуванням. Норми Кодексу забезпечують захисну функцію положень цього ж кодексу, криміналізуючи їх порушення. Натомість норми КК Італії карають прями посягання на блага, незалежно від порушень норм Кодексу про їх правову охорону

та розпоряджень органів влади, виданих задля їх реалізації [17, с. 32].

Перш ніж проаналізувати власне кримінально-правові норми Кодексу необхідно дослідити предмет кримінальних правопорушень проти культурних цінностей.

Відповідно до ст. 2 Кодексу «Культурна спадщина» культурна спадщина складається з культурних та ландшафтних цінностей. Згідно з § 1 ст. 10 Кодексу «Культурні цінності» культурними цінностями є нерухомі та рухомі об'єкти (речі), які мають художнє, історичне, археологічне або етно-антропологічне значення, незалежно від їхньої належності державі, регіонам, територіальним органам, будь-яким іншим публічним органам чи установам, а також неприбутковим організаціям.

Відповідно до § 2 ст. 10 Кодексу до культурних цінностей також відносяться державні, регіональні та територіальні, а також такі, що належать будь-яким публічним органам чи установам:

- музейні колекції, художні та мистецькі галереї чи інші виставкові об'єкти;
- архіви або окремі архівні документи;
- книгозбірні.

Крім того, згідно з § 3 ст. 10 Кодексу культурними цінностями є наступні об'єкти, якщо вони визнані такими відповідно до ст. 13-15 Кодексу:

- нерухомі об'єкти та рухомі предмети, які мають особливо важливе художнє, історичне, археологічне або етно-антропологічне значення, та належать іншим суб'єктам, ніж перелічені вище (п. «а» § 3 ст. 10 Кодексу);
- архіви чи окремі архівні документи, що належать приватним особам та мають особливо історичне значення;
- книгозбірні, що належать приватним особам і мають особливо культурне значення;
- нерухомі об'єкти та рухомі предмети, незалежно від права власності на них, які мають особливо важливе значення у зв'язку з їх відношенням до політичної або військової історії, історії літератури, мистецтва та загальної культури, або як свідчення ідентичності та історії публічних, колективних або релігійних інституцій;
- колекції або збірки предметів, незалежно від права власності на них, які через їх традиції, славу або природну характеристику, мають виняткове художнє, історичне, археологічне, нумізматичне або етно-антропологічне значення.

Відповідно до § 4 ст. 10 Кодексу культурні цінності, перелічені у § 1 та п. «а» § 3 ст. 10 Кодексу, включають:

- предмети, які стосуються палеонтології, прадавньої історії та примітивних цивілізацій;
- предмети, які мають нумізматичне значення;
- рукописи, автографи, документи, інкунабули, як книги, відбитки або гравюри з їхніми відповідними шрифтами, рідкісного або цінного характеру;
- рідкісні або цінні географічні карти чи музичні ноти;
- рідкісні або цінні фотографії з їхніми негативами чи матрицями, кінематографічні фільми чи будь-які аудіовізуальні твори;

– вилли, парки або сади, які мають художнє чи історичне значення;

– публічні площі, вулиці, дороги або інші частини населених пунктів, які мають художнє чи історичне значення;

– гірничі місця, які мають історичне або етно-антропологічне значення;

– кораблі або флотилії, які мають художнє, історичне чи етно-антропологічне значення;

– об'єкти сільської архітектури, які мають історичне або етно-антропологічне значення як свідчення традиційного сільського господарства.

Згідно з § 5 ст. 10 Кодексу не підлягають охороні цим Кодексом, якщо це не суперечить положенням ст. 64 та 178 Кодексу, об'єкти, вказані у § 1, п. «а» та «є» § 3 цієї ж норми, які є творами живих авторів, якщо вони не виготовлені більше, ніж 50 років тому.

У § 1 ст. 11 Кодексу «Культурні цінності під спеціальною охороною» наведено перелік культурних цінностей, які підлягають правовій охороні за певних умов на підставі інших норм Кодексу. До таких культурних цінностей належать:

а) фрески, герби, графіті, надгробні та настінні написи, таблиці та інші декоративні елементи будівель, доступні або не доступні для публічного огляду, заборона усунення яких установлена § 1 ст. 50 Кодексу;

1) художні майстерні, оголошені культурною цінністю відповідно до ст. 13 Кодексу, заборона зміни яких установлена ст. 51 Кодексу;

2) публічні місця, комерційна діяльність у яких забороняється або обмежується відповідно до ст. 52 Кодексу;

3) твори живопису, скульптури або графіки, виконані живими авторами або ті, з часу створення яких не минуло 50 років, на підставі ст. 64 Кодексу (обов'язок засвідчення продавцем справжності твору) та § 4 ст. 65 Кодексу (право вивезення вказаних творів за кордон);

4) твори сучасної архітектури певного художнього значення відповідно до ст. 37 Кодексу (за умови внеску держави для проведення консерваторських робіт);

5) фотографії з негативами та матрицями, копії кінематографічних творів, аудіовізуальні матеріали, результати образів у русі, документування подій зі звуком чи без, здійснені за допомогою будь-яких засобів більше як 25 років тому, відповідно до ст. 65 Кодексу (вивезення за межі держави на підставі відповідного дозволу);

6) транспортні засоби, виготовлені понад 75 років тому, відповідно до ст. 65 Кодексу (вивезення за межі держави на підставі відповідного дозволу) та § 2 ст. 67 Кодексу (право тимчасового вивезення для участі у міжнародних виставках та зустрічах);

7) цінності та інструменти, які становлять інтерес для історії науки та техніки, виготовлені понад 50 років тому, відповідно до ст. 65 Кодексу (вивезення за межі держави на підставі відповідного дозволу);

8) пам'ятки, визначені чинними законами про охорону історичної спадщини Першої світової війни [18].

Норми, які передбачають кримінальну відповідальність за посягання на культурні цінності містяться у главі I «Санкції, що стосуються Частини Другої» розділу II «Кримінальні санкції» частини IV Кодексу «Санкції».

Відповідно до ст. 39 КК Італії кримінальні правопорушення, залежно від передбаченого покарання, поділяються на злочини та проступки. Згідно зі ст. 17 КК Італії проступками є кримінальні правопорушення, за вчинення яких може бути призначене основне покарання у вигляді арешту або грошового стягнення. До злочинів відносяться кримінальні правопорушення, за скоєння яких може бути призначене основне покарання у вигляді позбавлення волі, штрафу або довічного ув'язнення.

Отже, у главі I «Санкції, що стосуються Частини Другої» шість норм передбачають кримінальну відповідальність за вчинення проступків (ст. 169-172, 175, 180) та чотири – за вчинення злочинів (ст. 173, 174, 176 та 178).

Проступки, передбачені ст. 169-172 Кодексу, проти культурної спадщини караються покаранням у вигляді арешту на строк від шести місяців до одного року та грошового стягнення у розмірі від 775 до 38 734,50 євро.

У § 1 ст. 169 «Незаконні роботи» визнано проступком дії особи, яка:

а) без дозволу руйнує, переміщує, змінює, реконструює або проводить роботи на будь-якій культурній цінності, визначеній у ст. 10 Кодексу;

б) без дозволу суперінтенданта усуває фрески, герби, графіті, написи, табірні аклі та інші орнаменти будівель;

в) у випадку надзвичайної терміновості з метою усунення заподіяння значної матеріальної шкоди проводить роботи на культурній цінності, визначеній у ст. 10 Кодексу, не повідомивши відповідну інспекцію, або без негайного надання проекту робіт для його затвердження.

Відповідно до § 2 ст. 169 Кодексу вважається проступком невиконання рішення суперінтенданта про зупинення робіт на культурній цінності.

Згідно зі ст. 170 Кодексу «Незаконне використання» є проступком використання культурних цінностей, визначених у ст. 10 Кодексу, з метою, несумісною з їхнім історичним або художнім характером, або таке використання, яке може призвести до глибоких наслідків для їх збереження або цілісності.

Відповідно до § 1 ст. 171 Кодексу «Незаконне розміщення та незаконне усунення» проступком визнано не розміщення на місці, визначеному суперінтендантом культурних цінностей, які належать суб'єктам, наведеним у ч. § ст. 10 Кодексу. Згідно з § 2 цієї ж норми проступком є неповідомлення суперінтенданта про зміну місця розташування культурних цінностей, а також невиконання припису суперінтенданта про заходи щодо запобігання пошкодженню культурних цінностей під час їх перевезення.

На підставі § 1 ст. 172 Кодексу «Невиконання приписів непрямой охорони» проступком визнано невиконання виданих, відповідно до § 1 ст. 45 Кодексу, приписів щодо заходів запобігання ризиків порушення цілісності нерухомої культурної цінності. Згідно з § 2 ст. 172 Кодексу невиконання запобіжних заходів, які містяться у приписі, виданому на підставі § 4 ст. 46 Кодексу, про тимчасову заборону перебудови споруди, караються відповідно до ст. 180 Кодексу.

У § 1 ст. 175 Кодексу «Порушення, які стосуються археологічних пошуків» передбачене покарання у вигляді арешту строком до одного року та грошового стягнення від 310 до 3099 євро за вчинення наступних діянь:

– проведення без відповідного дозволу археологічних розкопок або інших пошукових робіт з метою відшукування предметів, вказаних у ст. 10 Кодексу, або ж за невиконання умов таких робіт, встановлених органом управління;

– неповідомлення всупереч обов'язку у визначений § 1 ст. 90 Кодексу термін (24 години) про випадково знайдені предмети, вказані у ст. 10 Кодексу, або ж за нездійснення їх тимчасової консервації.

Відповідно до § 1 ст. 173 Кодексу «Порушення, які стосуються відчуження» визнаються злочини та караються позбавленням волі на строк до одного року та штрафом від 1 549,50 до 77 469 євро такі діяння:

– відчуження без відповідних повноважень культурних цінностей, визначених у ст. 55 (нерухомих культурних цінностей, які належать до державної культурної спадщини) та 56 Кодексу (інших культурних цінностей, крім тих, що вказані у ст. 55 Кодексу, які належать державі, регіонам, іншим територіальним одиницям, приватним неприбутковим організаціям);

– неподання упродовж встановленого у § 2 ст. 59 Кодексу 30-денного строку повідомлення про передачу або придбання культурної цінності;

– відчуження продавцем культурної цінності до закінчення передбаченого § 1 ст. 61 Кодексу 60-денного терміну для її переважного придбання певними державними органами чи інституціями.

У § 1 ст. 174 Кодексу «Незаконне вивезення або експорт» передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від одного до чотирьох років та штрафу у розмірі від 258 до 5 165 євро за вивезення за кордон предметів, які мають художнє, історичне, археологічне, етно-антропологічне, бібліографічне, документальне та архівне значення, а також тих, що зазначені у п. «f», «g» та «h» § 1 ст. 11 Кодексу, без свідоцтва про їхній вільний обіг чи дозволу на вивезення.

Згідно з § 2 цієї норми таке саме покарання призначається особі, яка не повернула на територію держави у визначений строк культурні цінності, тимчасово вивезені на підставі відповідного дозволу.

Відповідно до § 3 цієї статті суддя може прийняти рішення про конфіскацію вказаних вище предметів, за винятком випадку, коли вони належать іншій

особі, не тій, котра вчинила злочин. Конфіскація застосовується за правилами митного законодавства щодо контрабанди.

У випадку вчинення злочину особою, котра займається діяльністю, пов'язаною з продажем або виставкою з метою продажу предметів, які мають значення для культури, за рішенням суду відповідно до § 3 ст. 174 та ст. 30 КК Італії, їй може бути заборонене зайняття такою діяльністю.

Згідно з § 1 ст. 176 Кодексу «Незаконне заволодіння культурними цінностями, які належать державі» карається позбавленням волі на строк до трьох років та штрафом на суму від 21 до 516,50 євро привласнення всупереч вимогам ст. 91 Кодексу державних культурних цінностей, зазначених у ст. 10 Кодексу. У цій нормі йдеться про культурні цінності, знайдені під землею чи на дні моря, які відповідно до ст. 822 та 826 Цивільного кодексу Італії належать державі [19].

На підставі § 2 ст. 176 Кодексу карається позбавленням волі на строк до шести років та штрафом у розмірі від 103 до 1033 євро те ж діяння, вчинене особою, яка отримала дозвіл на проведення пошукових робіт.

Відповідно до § 1 ст. 177 Кодексу «Співпраця для повернення культурної цінності» особі, яка скоїла злочини, передбачені ст. 174 та 176 Кодексу, може бути зменшено розмір покарання на одну третю або на дві треті частини у випадку її співпраці з органами слідства, внаслідок чого державі повністю або у суттєвому розмірі повернуто незаконно відчужені або вивезені культурні цінності.

Згідно з § 1 ст. 178 Кодексу «Підробка творів мистецтва» караються позбавлення волі на строк від трьох місяців до чотирьох років наступні діяння:

а) підробка, зміна чи відтворення твору живопису, скульптури або графіки, предмета старовини чи предмета, який має історичне або археологічне значення, вчинених з корисливою метою;

б) виставлення на продаж, зберігання з метою продажу, ввезення на територію держави або ж будь-яке інше впровадження з такою ж метою в обіг як справжніх, підроблених, змінених або відтворених примірників творів живопису, скульптури або графіки, предметів старовини чи предметів, які мають історичне або археологічне значення, особою, котра не брала участі у їх підробці;

в) підтвердження автентичності підроблених, змінених або відтворених творів або об'єктів, вказаних у п. «а» та «б», особою, обізнаною про їх підробку;

г) посвідчення, у цілому чи частково, автентичності підроблених, змінених або відтворених творів або об'єктів, вказаних у п. «а» та «б», шляхом декларацій, оцінок, публікацій, проставлення печаток або іншим чином, особою, котрій відомо про підробку цих предметів.

У випадку вчинення цих злочинів під час комерційної діяльності покарання доповнюється на підставі § 2 ст. 178 Кодексу заборонаю ведення такої діяльності за правилами, передбаченими ст. 30 КК Італії.

Відповідно до § 3 ст. 178 Кодексу вирок про засудження особи за злочин, передбачений § 1 цієї норми, публікується у трьох національних щоденних газетах, котрі видаються у трьох різних місцевостях. Такий вирок також публікується на сайті Міністерства юстиції Італії.

У § 4 ст. 178 Кодексу закріплено обов'язок конфіскації примірників підроблених, змінених або відтворених творів або об'єктів, зазначених у § 1 цієї ж норми, за винятком випадків, коли вони належать іншій особі, не тій, яка вчинила злочин. Конфісковані предмети заборонено до продажу на аукціонах.

Згідно з § 1 ст. 179 Кодексу «Випадки, які не підлягають покаранню» положення ст. 178 Кодексу не застосовуються до особи, котра відтворює, зберігає, продає чи іншим способом розповсюджує копії твору живопису, скульптури або графіки, предмета старовини чи предмета, який має історичне або археологічне значення, якщо ця особа чітко заявить про їхню несправжність під час демонстрації або продажу шляхом напису на самому творі або предметі. Якщо виконати такий напис неможливо через характер або розмір копії, то таку заяву необхідно зробити під час виставки або продажу. Ці положення також не поширюються на художні реставрації, котрі неточно відтворюють оригінальні твори.

Відповідно до § 1 ст. 180 Кодексу «Невиконання адміністративних заходів» невиконання розпоряджень органу, відповідального за охорону культурних цінностей, якщо діяння не становить серйозного кримінального правопорушення, карається покараннями, визначеними ст. 650 КК Італії, тобто арештом на строк до одного місяця або грошовим стягненням у розмірі до 206 євро.

Крім описаних вище проступків та злочинів, кримінальну відповідальність за посягання на культурні цінності передбачає також КК Італії, зокрема у нормах, розміщених у розділі I «Про злочини проти власності, вчинені з насильством щодо речей або людей» глави XIII «Злочини проти власності» книги II «Про окремі злочини».

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 635 КК Італії «Заподіяння шкоди» у редакції Законодавчого декрету від 15.01.2016 карається, поряд з іншими діяннями, позбавленням волі на строк від шести місяців до трьох років знищення, руйнування, псування або доведення до непридатного для використання стану, повністю або частково, предметів, які мають історичне або художнє значення, де б вони не знаходились, або ж об'єктів нерухомості, розміщених у периметрі історичних центрів.

Згідно з ч. 2 ст. 639 КК Італії «Спотворення та забруднення чужої речі» карається позбавленням волі на строк від трьох місяців до одного року та штрафом у розмірі від 1000 до 3000 євро спотворення або забруднення чужої рухомої речі, яка має історичне або художнє значення.

У розділі II «Про проступки, які стосуються соціальної діяльності публічної адміністрації» книги III «Про окремі проступки» КК Італії міститься ст. 733 «Заподіяння шкоди національній археологічній, історичній або художній спадщині». Відповідно до цієї норми визнається проступком і карається арештом на строк до одного року або грошовим стягненням у розмірі не менше ніж 2065 євро знищення, псування або пошкодження пам'ятника чи іншого загальновідомого об'єкта національної археологічної, історичної або художньої спадщини.

В італійському законодавстві існує ще один нормативний акт, який майже не коментується у їхній національній науковій доктрині, однак також передбачає кримінальну відповідальність за посягання на культурні цінності. Отже, відповідно до ч. 1 та 2 ст. 10 Закону від 07.03.2001 № 78 про охорону історичної спадщини Першої світової війни, визнається проступком та карається арештом на строк від шести місяців до одного року та грошовим стягненням від 526,46 до 25822,83 євро самовільна зміна, реставрація чи проведення інших робіт, які призвели до знищення, непоправного пошкодження або втрати матеріальних або історичних властивостей певних пам'яток Першої світової війни, якщо такі дії не є іншим кримінальним правопорушенням.

Останній описаний проступок, а також делікти, передбачені ст. 169 Кодексу, ст.ст. 635, 639 та 733 КК Італії, є схожими за об'єктивними ознаками, які їх характеризують. Лише наступне глибоке дослідження італійської наукової доктрини та судової практики дозволить здійснити розмежування цих кримінальних правопорушень.

Висновки. Наявність в італійському законодавстві значної кількості норм у різних нормативних актах, які встановлюють відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень проти культурних цінностей, свідчить про намагання забезпечити максимальний правовий захист визначних надбань світової культури. Водночас окремі італійські науковці критично ставляться до надмірної, на їхню думку, криміналізації порушень законодавства про охорону культурних цінностей [20, р. 18-19].

Зважаючи на викладені обставини італійський законодавець упродовж останніх двох років здійснює спробу кодифікації норм, які передбачають відповідальність за посягання на культурні цінності. Відповідно до проекту закону № 546/1 пропонується доповнити КК Італії главою VIII-bis «Злочини проти культурної спадщини» у складі 17 статей. Вказаний проект закону 22.06.2017 схвалений Палатою депутатів Італії та підлягає розгляду Сенатом республіки [21]. Після внесення вказаних змін до КК Італії доцільно здійснити глибший юридичний аналіз норм, котрі забезпечуватимуть кримінально-правову охорону культурних цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хавронюк М.І. Наукове осмислення правової доктрини та кримінального законодавства зарубіжних країн // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2013. – № 1 (1). – С. 298-347. URL: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/visnik_yg/1/19.pdf
2. Demuro G.P. Beni culturali e tecniche di tutela penale. Milano – Dott. A.Giuffrè Editore, 2002. – 540 p.
3. Agnello D., Mascellaro R. Valorizzazione del patrimonio culturale: profile economici / Patrimonio culturale. Profili giuridici e tecniche di tutela. A cura di Ettore Battelli, Barbara Cortese, Andrea Gemma, Antonella Massaro. Roma Trepass, 2017. – P. 159-177.
4. Клебанов Л.Р. Уголовно-правовая охрана культурных ценностей: дисс. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. – М., 2012. – 512 с.
5. Decreto Legislativo 29 ottobre 1999, n. 490. Testo unico delle disposizioni legislative in materia di beni culturali e ambientali, a norma dell'Art. 1 della legge 8 ottobre, n. 352. URL: <http://www.liguria.beniculturali.it/PDFs/normativa/DLGS.490-99.pdf>
6. Costituzione della Repubblica Italiana 22 dicembre 1947. URL: <https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf>
7. Legge 8 ottobre 1997, n. 352 Disposizioni sui beni culturali. URL: <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/97352l.htm>
8. Гайдаенко Шер Н.И. Охрана национального, археологического, художественного и исторического достояния в Италии // Правовая охрана памятников истории и культуры в зарубежных странах: Сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН; Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ. – М., 2005. – С. 59-81.
9. Сабитов Т.Р. Охрана культурных ценностей: Уголовно-правовые и криминологические аспекты: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Челябинск, 2003. – 196 с.
10. Афонин И.Б. Уголовно-правовая охрана культурных ценностей. Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 2005. – 168 с.
11. Codice Penale. Testo coordinato ed aggiornato del Regio Decreto 19 ottobre 1930, n. 1398. URL: <http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale>
12. Одайник Б.М. Кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Одеса, 2010. – 220 с.
13. Grosso C.F., Pelissero M., Petrini D., Pisa P. Manuale di diritto penale. Parte generale. – Milano: Dott. A.Giuffrè Editore, 2013. – 691 p.
14. Primo Triolo D., Lina Matta M. Diritto Penale. Parte generale. – Vicalvi: Key Editore, 2017. – 454 p.
15. Decreto Legislativo 22 gennaio 2004, n. 42 Codice dei beni culturali e del paesaggio legge 6 luglio 2001, n. 137. URL: <http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/11/20/codice-dei-beni-culturali-e-del-paesaggio#tit1>
16. Legge 6 luglio 2002, n. 137 Delega per la riforma dell'organizzazione del Governo e della Presidenza del Consiglio dei ministri, nonché di enti pubblici. URL: <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/02137l.htm>
17. Carpenteri P. La tutela penale dei beni culturali in Italia e le prospettive di riforma: i profile sostanziali / Beni culturali e sistema penale: a cura di Stefano Manacorda, Arianna Visconti. Atti del Convegno. Prevenzione e contrasto dei reati contro il patrimonio culturale. La dimensione nazionale ed internazionale. Milano, 16 gennaio 2013. Università Cattolica del Sacro Cuore. Milano. Vita e Pensiero. 2013. – 169 p.
18. Tutela del patrimonio storico della Prima guerra mondiale Legge 7 marzo 2001, n. 78. URL: http://www.pabaac.beniculturali.it/opencms/multimedia/BASAE/documents/2009/11/10/1257846676117_parlamento_Legge_7_marzo_2001_78.pdf
19. Codice civile (Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 262). URL: <http://www.altalex.com/documents/news/2014/02/10/dei-beni>
20. Manna A. Introduzione al settore penalistico del Codice dei beni culturali e del paesaggio / Il Codice dei beni culturali e del paesaggio. Gli illeciti penali. A cura di Adelmo Manna. Milano – Dott. A.Giuffrè Editore, 2005. – P. 1-19.
21. Disposizioni in materia di reati contro il patrimonio culturale. URL: <http://www.senato.it/leg/17/BGT/Schede/Ddliter/48159.htm>